

704

מדינת ישראל
הכנסת.

ס.ס.

פרוטוקול מס' 113/א

מישיבת ועדת הכספים
שהתקיימה ביום ר', כ"ז בסיון תשס"ז-6.6.56 בשעה 08.30.

- השתתפו:
- י. גורי - היו"ד
 - י. אמרתי
 - ח. אריאב
 - י. ברך
 - ט. דיין
 - א. הדצפולד
 - ס. חזני
 - ש. כהן
 - נ. לוין
 - ז. סובייב

סוזמנים: ד. הורביץ - נגיד בנק ישראל
ה' בר-יוסף - הטפח על הבנקים - בנק ישראל.
ט. בזק - מזכיר הוועדה.

סדר-היום: דו"ח נגיד הבנק.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גורי:

ז. סוזמנים:
אני רוצה להפנות שאלה לשר האוצר. אני
מכין מהעתונות שקיימת החלטה לביטול
סובסידיה על סמן-מאכל. לפי אינפורמציה שלי וחישוב פרוכטורר, הדבר
צריך לעלות קצת מעל לנקודה אחת באינדקס. בסובסידיה זה עלול לחסוך
ב-4 מיליארד ל"י.

בדסה לי שכבר הצגת את השאלה הזאת.

היו"ר י. גורי:

יש לנו מספר ענינים שעלינו לתת להם דין
קשימה, ואז ברור כי הענינים האחרים נדחים. אין אנחנו יכולים לדחות
את הדין בתקציב הבטחון, וארבעה הסוגיות הראשונות יהיו תפוסים בכל
יום ראשון בענין זה. בעוד שבועיים נצטרך לכנס את ועדת המסנה לענין
דו"ח מבקר המדינה. כמו-כן עלינו לסיים את הדיון בחוק סלווה חובה,
בענין הצווים לפי החוק לעידוד חסכון, בחוק לתיקון פקודת מס ההכנסה
שהועבר אלינו זה מכבר, וכן יש בפנינו ענין העברת עודפים, הקסור
כתאריך של ה-30 ביוני. יש גם אישור רשימות לענין חוק סלווה חובה.
בשבוע הבא נעסוק גם במשכורת השופטים. יש לכך פתרון אחד: שחברי הוועדה
יקדישו לוועדה בחודש זה יותר זמן. רציתי למצוא לכך פתרון על-ידי
חלוקת הוועדה לוועדות מסנה לענינים מסויימים, אבל מתברר שאין זו דרך.
ספני שאלה הם אותם האנשים. אולי אפשר יהיה להגיע להסכמה שבקיים
ישיבה בזמן שמתקיימת ישיבת הכנסת.

אאאאאא

הייתי מציע לעשות בסיון לחלק את הוועדה לסני
חלקים בישיבת יום ב', ולרוץ בנפרד על ענינים

ז. סוזמנים:

סוזמנים.

ד. הורביץ:

בפעם הקודמת דיברתי על ההתפתחות ב-1956 ונתתי כמה אינדיקציות איך היא השפיעה על כמה דברים, ביוחד - על הרעת המאזן המסחרי, על אמצעי התשלום, נתתי כמה סימנים לכך שהיצרנות היחסית שהתבצרה כקצת במחצית השניה של 1955, נתערעה ברבע הראשון של שנה זו.

אני רוצה לעמוד על השפעה נוספת: סדר המחירים. ברבע הראשון של השנה העברה עלה סדר המחירים ב-0.4%. ברבע ראשון של שנה זו הוא עלה ב-2.1%, ז"א, פי חמש. נשאלת השאלה מדוע. ויש מספרים יותר מאחרים המראים שהוא המשיך לעלות.

האינפלציה שלנו היתה לעת עתה זוחלת, לא דוהרת. ויש לה השפעה כמו לארוזיה על הסלע: אין זו מורגש כל כך, אין זו התקפה חריפה, זוהי ארוזיה אטית. בתוך הארוזיה האטית הזאת, המבוססת לאט לאט את יסודות הכלכלה של מסקנו - והדו"ח, אם כי אינו מסיק מזה מסקנות, מראה זאת - בא שינוי מהותי. בעוד שבשנת 1955 הגוים המכריע היה Demand Inflation, ביקוש גואה שהשפיע על היחס בין כוח הקניה וכמות המצרכים ברמת מחירים מסויימת, הרי השנה נוטת יותר האינפלציה של הוצאות - Cost Inflation, שנאה בגלל עליית שכר העבודה. עליית שכר-העבודה גרמה לכך שיש לשכר-מעבודה ביטוי יותר גדול במחירים. מאשר היה זה בשנה שעברה, אף כי אמצעי התשלום עלו פחות, הרייה לסדיניות האוצר ובנק ישראל.

ז. סווייב:

האם עליית השכר היא הגורם העיקרי לאינפלציה של הוצאות? לא היו גורמים אחרים? האם היטלים פייסקאליים לא השפיעו על כך?

ח. הורביץ:

לדעתי - עליית השכר היתה הגורם העיקרי. יש גם גורמים אחרים, כמו הוצאות בטחון. היטלים פייסקאליים - לא. ברבע שנה זו, הם השפיעו במידה מבוטלת. אנכי התפייסה הזאת שהיטלים פייסקאליים הם גורם לאינפלציה, הוא מוטעית מעיקרה. היא צובעת מאותו מושג מוטעה, עליו מדובר בשני מאמריו של סר כרנסטיין: שאינפלציה זוהי עליית מחירים, יכולה להיות עליית מחירים דפלציונית, ויכולה להיות ירידת מחירים אינפלציונית. ב-1949 היתה ירידת מחירים ביכרת, והיא היתה אינפלציונית, כי היא הגדילה את הפער בין כמות המצרכים ובין הביקוש. וב-1952 היתה עליית מחירים גדולה, והיא הביאה לדפלציה. באוטסרליה, למשל, האמצעי העיקרי אשר נוקטים בו כיום למלחמה באינפלציה הם ההיטלים הפייסקאליים. ופה מבקרים את הממשלה בעתונות על כך שהיא גורמת לאינפלציה על-ידי היטלים פייסקאליים, אני מתפלא שלא נמצא איש שיפתח ספר ויקרא מה כותבים על כך בארצות אחרות. אינני סגן על הממשלה. אני מבקר אותה. אבל צריך להיות הגיון מינימאלי בדברים. אצלנו היטל פייסקאלי על סחורה שאינה נכנסת לאינדקס, ככל שהוא יותר גבוה, הוא יותר דפלציוני, מפני שהוא מביא לרסטורציה של היחס בין כמות המצרכים וכוח הקניה.

י. ברר:

בתנאי שהממשלה לא תשתמש בכסף זה כדי ליצור ביקוש.

יא. הורביץ:

זה תלוי גם בזה. אני מסכים. אבל זה מכמה בחינות דפלציונית: א) על-ידי כך שזה מביא לרסטורציה של שווי-המשקל; ב) אם להניח שהוצאות הממשלה הן בלתי גמישות, הרי זוהי הוצאת כסף שיסנו במקום כסף שאיננו, וכסף שאיננו פירושו כסף שמושכים אותו מהבנק המרכזי. לכן אין זה זכון לחשוב שהיטל פייסקאלי הוא תמיד אינפלציוני. בתנאים מסויימים - בדיוק להיפך. היטל פייסקאלי אשר מעלה את האינדקס ועל-ידי כך - את ההכנסות האישיות, במידה שהוא מעלה את ההכנסות האישיות יותר מאשר ההכנסות ההיטל הפייסקאלי -

הוא אינפלציוני, במידה שהוא סעלה אותן פחות מזה, במידה שיש איזה דיוח שהוא, הוא דפלציוני.

על כן פנים, לדעת, עליה זו של סדר יוקר המחיה לסעלה מעלית אמצעי התשלום, וגם הידיעה האמפירית של הנעשה בשוק כראים כי כוח הקניה אינו גואה, כפי שקרה בפעם הקודמת. להיפך, סתאוננים כי אין קונים. אף כי מורגש עדין כוח קניה מיותר, הרי זוהי בעיקר אינפלציה של הוצאות. אמרתי כבר שבשנה העברה קנו בארץ מקררים חשמליים ב-15 מיליון ל"י.

ז. סוויצ'ינג:

תסכים אתי שהיה רעב גדול למקררים חשמליים, לפני שהחלה מכירתם החופשית.

ד. הורביץ:

אני מסכים שנקח מטייטטיקה מכל ארצות אסיה, ונשווה את מספר המקררים למספר התושבים.

הייתי רוצה לעמוד על עוד גורם אחד בכל התמונה הזאת, וזוהי שאלה רצינית ביותר, ב-1956 עלולה להחמיר עוד יותר, כתוצאה מעלית המחירים, האבטלה. וזאת, אף כי אנחנו אולי לא נראה זאת, עלית המחירים פועלת על יצירת האבטלה בשלושה ציבורות:

א) תקציב הפיתוח מצטמצם. אפשר להעסיק פחות פועלים באותו תקציב. הוא הדין ככל השקעה פרטית, בניח, בבנין. באותו מספר של מיליוני לירות יבנו גגית בתים, ויעסיקו פחות פועלים.

ב) היצוא, אם איננו יצוא סלאכותי, עם סובסידיות צבואות, סוכר לרדת, מפני שהוצאות הייצור עולות. ואז אנחנו מגרשים את עצמנו מסווקי העולם. אם הוצאות הייצור עולות, עולה המחיר. ובסווקי חוץ אין "קוסט פלוס". שם שוררת ההתחרות.

ש. דיין:

האם מלבד אצלנו, קיים האינדקס בעוד מקומי

ד. הורביץ:

צמידות השכר לאינדקס באופן אוטומטי, היתה קיימת רק בעוד ארץ אחת בעולם מלבדנו, בדפוסק, ולפני כמה חדשים ביטלו זאת. הם הלכו מאינפלציה לאינפלציה וראו שזה בלתי אפשרי.

א. נהיר:

האם באנגליה היתה קיימת הצמידות הזאת בזמן המלחמה?

ד. הורביץ:

צמידות אוטומטית - לא. היתה קיימת צמידות במקצועות מסויים, עם ספתחות שונים, אבל לא היתה צמידות אוטומטית בכל המקצועות. אנחנו המקום היחיד בעולם המקיים צמידות אוטומטית.

ג) הגורם הסליסי להגברת האבטלה הוא צימצום ההון החוזר. אי-אפשר להעסיק באותו הון חוזר אותו מספר של פועלים. ואז הכנס המרכזי עומד בפני כרס: או שהוא מרחיב את האשראי וגורם לאינפלציה, או שאינו מרחיב את האשראי, ואז הוא גורם לאבטלה.

ש. דיין:

אבל הם מרחיבים את האשראי, אפשר להגדיל את הייצור.

ד. הורביץ:

אבל יחד עם זאת אמצעי התשלום עולים יותר מאשר עולה הייצור, וזה גורם לאינפלציה, ובסופו של דבר - לאבטלה יותר גדולה. הרחבת האשראי יכולה להקל על האבטלה לכמה חדשים,

ד. הורביץ:

אבל הביקוש הגואה גורם לאינפלציה, ועל-ידי כך - לחוסר עבודה. כך זה היה בכך מקום, וכך זה היה גם אצלנו ב-1951. ואינו מה היו התוצאות.

כמה אנשים חושבים שיפתרו את הבעיה על-ידי שיבה למדיניות מוניטארית גרועה. אתמול היתה לנו ישיבת הוועדה המייעצת של בנק ישראל, בדרך כלל אין אנחנו מוסרים דו"חות מישיבות אלה - ועד עתה הצלחנו בכך ואין מסתננות ידיעות החוזה - אבל מאחר שאין זה סודי, אוכל לספר על כך. בישיבה זו היתה הרצאה וויכוח עם אחד המומחים הגדולים ביותר בעולם בשטח זה, פרופ' ברנסטיין, ראש המחלקה הכלכלית של קרן המטבע הבינלאומית. (לא בנקל השגנו את בואו; רק הודות ליחסים טובים מאוד עם נשיא קרן המטבע, ואחרי ויכוחים רבים מאוד בוע"ה של קרן המטבע). הוא ישב בארץ שלושה שבועות, והוא יכין דו"ח בושינגטון. בישיבת אתמול הוא עמד על דבר אחד: הדבר הגרוע ביותר שאנחנו יכולים לעשות הוא לפרק או להחליש את קצת הסכרים שיש לנו במדיניות מוניטארית. הוא אמר: כל המיבנה שלכם מלא סילופים, עיוותים, עיכומים, ויש דבר אחד אשר בו עשיתם משהו, והוא במדיניות המוניטארית. אם אתם רוצים להגיע לסוף פסוק - תפירו את הסכר הזה. אין זה נכון שבגלל המדיניות המוניטארית הואט הייצור. ולא תמיד כל האטת הייצור נכל שטח היא שלילית. יש לפעמים שהחשת הייצור למשך כמה חדשים, עולה אח"כ ביוקר, אם יש לנו קצת ייצוא, הרי זה הודות לכך שאנחנו מחזיקים את השוק הפנימי במצב מתוח, אם הלירה שלנו עוד מחזיקה מעמד, הרי זה הודות לכך שאנחנו מחזיקים את שוק הכספים מתוח. הדבר היחידי שנשאר לנו ממדיניות כלכלית גבוהה, או ממדיניות 1952, היא העובדה שאנחנו מחזיקים את השוק מתוח. אם נפרק את המתח הזה - אבדנו, ואבדנו לשנים. ואבי מזהיר מפני התרופות הקלות של זריקות מורפיום לתוך המסק.

מסקנו עומד בפני שלוש אלטרנטיבות, ורביעית

אינה קיימת.

האלטרנטיבה האחת היא להעלות את השכר, להרחיב את האשראי, ולייצר גרעונות בתקציב, לעשות כל אחד מהדברים האלה או שלושתם יחד. כל אחד מאלה גורם לעיוות המיבנה המוניטארית. את כוח הקניה המורחב אפשר להרוות על-ידי מחורות בוספות, ולסמך - להשתמש בדולרים שיש לנו. ואז תקציב מטבע החוץ שלנו יהיה בשנה אחת 500 מיליון דולר, בשנה שניה - 600 מיליון דולר, 700 מיליון דולר, 1000 מיליון דולר. עד אשר ייפסקו השילומים, ואח"כ של אמריקה ויהדות אמריקה יפסיקו לעזור, ונעמוד בפני שוקת שכורה, בהרגלי תצרוכת פנטסטיים, ונצטרך לרדת בבת אחת לשאול תחתיות. אני חושב זאת לתרופת-שוא, לאסון. נכון אמר אתמול פרופ' ברנסטיין: יש לדאוג לא רק להיום אלא לעוד עשר שנים, כאשר נצטרך לשלם את החובות. בדח"ן בדלה את הרזרבה שהר מאוד. והרי יכולנו להיות היום עם רזרבה של מאות מיליונים דולר, והיא נחוצה לנו מאוד, יש בעניין זה עוד בקודה חמורה: הדבר הזה יפגע קודם כל בבטחון. הרזרבה שלנו קטפה מאוד. אם אנחנו נבהל פוליטיקה של הרחבת כוח הקניה והרווית השוק - ומזכרמים להרוותו אם רוצים שלא תהיה עליית מחירים, שלא ייווצר מחסור ותור ופיקוח - כי אז זה יפגע קודם כל בבטחון. זה פשוט מאוד: או חמאה או תותחים, וזוהי פוליטיקה של איבוד לדעת. זוהי גם הפניית כל תוספת הייצור - לצריכה.

אלטרנטיבה שניה:

להרחיב את כוח-הקניה, אבל לסנוע את התוצאות הכרוכות בכך על-ידי קיצוב ופיקוח. נתנסינו בזה. שום מדינה אינה הולכת בדרך זו. זה אבסורד, כי זה רק רוחה את התוצאות ההכרחיות, בטופו של דבר עומדים בפני עובדה שכוח הקניה הגואה הוא יותר חזק מכל פיקוח וכל קיצוב, ואין זה אפקטיבי.

האלטרנטיבה השלישית היא להגביל את יצירת

כוח הקניה הטלאכותי לכמות המצרכים שאנחנו מייצרים פלוס איזה שהוא עודף ייבוא שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו, מבלי להרוס את הרזרבה.

ד. הורכיז:

האלטרנטיבה השלישית היא היחידה שאנחנו יכולים לקבל, לדעתי, וממנה ישנן שלוש סקנות: תקציב מאוזן, אי-העלאת ההכנסות המישיות, ואשראי מוסדר - מוסדר בהתאם לבידול הייצור. אם מישהו חושב שאפשר לסדר כך שגם יהיו רזרבות בדולרים וגם הוא יאכל יותר וגם בתקרב לעצמאות כלכלית - אין זו אלא אשליה, הרחבת האשראי בלי אינפלציה ובלי ביזנוז הדולרים שיש לנו - אינה אפשרית. העלאת השכר בלי אינפלציה ובכסף הדולרים שיש לנו - אינה אפשרית. האסקפיזם הזה אינו יכול להיות בכלכלה.

אני עובר לשאלה שהוצגה לי על-ידי הוועדה: הסדר המאזן. ואני מבקש להשוות את המאזן מה-1 במאי למאזן של ה-1 במרץ, מפני שב-1 באפריל היתה פעולה שהיתה הכרחית על-ידי החוק, ולכן המאזן אינו מסקף את המצב האמיתי.

הסעיף "חשבונות המסלה" הוא סעיף מסובך מאוד. לפעמים נדמה שהחובות עולים, והם יורדים, ולפעמים - להיפך. יש סעיפים שהם סעיפי מעבר. ישנן קרנות חליפין המופיעות מסביב ציפי המאזן. ישנם כספי המענק האמריקני, קרנות התמורה וקרנות הספיגה. יש הבטל בין הפעולה הפונקציונלית ובין המצב הריאלי. לפעמים הכסף ישנו, אבל אישנו העברתו לוקח חודשים, ובינתיים אנחנו נותנים אותו כהלוואה. למעשה, אין זו הלוואה; זה כסף שאיטו העברתו מתעכב והמסלה מקבלת אותו יותר מוקדם. בפנקסים זה מופיע כהלוואה. נגד זה יש מקסון של מסלת ארה"ב יחד עם המסלה. אין לזה השפעה אינפלציונית, אבל זה מעלה את חובות המסלה. זה סכום עצום ההולך ונכדל בקשר עם עושי המאזן, הטענקים וכו', וזה מטשטש את התמונה האמיתית. ואני רוצה לתת לכם את התמונה האמיתית. המשתקפת בחשבון האוצר - החשב הכללי, שהוא התשבון העיקרי:

19 מיליון ל"י	-	30.11
12	-	31.12
10	-	31.1
11.5	-	29.2
12.5	-	50.4

מבאן אנחנו רואים שחוב המסלה לעומת ה-30 בנובמבר ירד במידה ניכרת.

הלוואה בקשר עם סחסני מזון וכו'. אין לזה כל קשר עם לירות ישראליות. החלטנו להפוך רזרבה של דולרים לסחסנה של בנזל וכו', לרגלי מצב הבטחון. הסחסנים במצאים תחת פיקוח שלגם. התומים. הם אינם יורדים, ואם הם יורדים, מיד קונים ומשלימים אותם. אבל למסלה לא היה כסף בשביל זה, ובנק ישראל הלווה את הדולרים. אין זה מופיע בשוק הכספים בלירות ישראליות. סעיף זה גדל כל הזמן, והוא מופיע כחוב של המסלה. ב-30.11 זה היה 2 מיליון ל"י. ב-50.4 - 9 מיליון ל"י.

הלוואה בקשר עם מלוות למוסדות כספיים. בכנסת חל איחור בקבלת החוק בקשר למלוות למוסדות כספיים. בינתיים נתן בנק ישראל ספועה לאוצר על חשבון זה. בנובמבר זה היה בסכום של 5 מיליון ל"י. היום בשאר מזה 338,000 ל"י. עד סוף החודש זה שראשיתחל.

הלוואות שניתנו על-ידי האוצר לחייבי סם הבנזה וכו' בבנק ישראל. פה נעשתה פעולה כזאת: אם בא אדם שהיה חייב סם הבנזה, והיה לו פיגורים שלא יכול היה לשלם, שלחו אותו לבנק שסיידו לו הלוואה. הבנק לא נתן את הכסף למקבל ההלוואה או לאוצר. הוא קיבל רק שטפות. זו היתה פעולה פיקטיבית. עד לתשלום החוב, רשם זאת כהלוואה על שם בעל החוב וכפקדון של המסלה. אני התנגדתי לפעולה הזאת, אבל לא היתה לזה השפעה אינפלציונית. כשהמסלה מאוד רחוקה, בנק ישראל קנה אצלה את הפקדונות האלה.

4. הורצ'ץ:

הסכום הזה היה:

4	מיליון ל"י	-	30.11-ב
6	"	-	31.12-ב
4.5	"	-	31.1-ב
3	"	-	29.2-ב
5	"	-	30.4-ב

כלומר, זה פחות או יותר עומד על אותו

סכום.

לפעמים יש הזדמנות לקנות אוירון או תותח או משהו כזה, בדרך כלל האוצר קונה לסם כך את הדולרים בבנק ישראל. אבל לפעמים יש הזדמנות כזאת ואין לאוצר כסף באותו רגע, או שאינו יכול לשלם את כל הסכום בבת אחת, אז הבנק מלווה לאוצר דולרים, לקניה דחופה כזאת. על לצייין שהלוואות בדולרים לאוצר, ניתנות רק לצרכי בטחון.

הסכום הזה היה:

6	מיליון ל"י	-	30.41-ב
5.6	"	-	31.12-ב
5.6	"	-	31.1-ב
4.9	"	-	29.2-ב
אפס.	"	-	30.4-ב

היום הסכום הזה שוב עלה למיליון או שני

מיליון לירות.

הלוואות לאוצר במטבע ישראלי למיסון הוצאות הבטחון. ישנן הוצאות בטחון שנעשות על חשבון הכנסות קרן המסן, שהן עוד לא נכנסו לתקציב הזה. אנחנו מוכרחים לסמן זאת בינתיים, זהו ספיעה על חשבון הכנסות קרן המסן.

הסכום הזה היה:

אפס	מיליון ל"י	-	30.11-ב
1.5	"	-	31.12-ב
1.75	"	-	31.1-ב
אפס	"	-	29.2-ב
0	"	-	31.4-ב

יש עוד הלוואה מיוחדת שנתנו לאוצר:

5	מיליון ל"י	-	30.11-ב
4	"	-	31.12-ב
2.5	"	-	31.1-ב
1.3	"	-	29.2-ב

בינתיים שילמו הכל, ולא לקחו יותר.

אלה הם כל החובות, חוץ מהלוואות בקשר עם המענק ועודפי התוצרת החקלאית, שלעומתם ישנו פקדון, והסגירות לסכום של 33 מיליון ל"י. זה מסונה, כי אי-אפשר להגיד זאת לאמריקנים. אבל זה רק עניין של ביורוקרטיה, כי הדבר לוקח זמן, ובינתיים אנחנו מחפשים את הסכומים האלה. אנחנו עושים זאת בצורה זו כדי שזה יהיה חוקי, כלפי האמריקנים.

ד. הורביץ:

אם נסכם את כל הסעיפים האלה, פרט למענק האמריקני, נקבל את הסכומים הבאים:

45.5	מיליון ל"י	-	ג-30.11
38	"	-	ג-31.12
36	"	-	ג-1.1
29	"	-	ג-2.29
35	"	-	ג-4.30

לעומת זאת פקדונות המטסלה בבנק ישראל:

0.6	מיליון ל"י	-	ג-30.11
3	"	-	ג-31.12
5	"	-	ג-1.1
8	"	-	ג-2.29
7.5	"	-	ג-4.30

לזה יש להוסיף את פקדונות קרן המבון:

4	מיליון ל"י	-	ג-30.11
6.6	"	-	ג-31.12
10.9	"	-	ג-1.1
7.5	"	-	ג-2.29

למטסלה הפקדונות, הרי החוב נטו של

41	מיליון ל"י	-	ג-30.11
28	"	-	ג-31.12
20	"	-	ג-1.1
21	"	-	ג-2.29
27	"	-	ג-4.30

המטסלה הוא:

זה אומר שחוב המטסלה ביחס לשנה העברה

ירד במידה ניכרת.

החשוב הזה הוא בלי החוב של המענק, שהוא

בעצם אינו חוב, והוא עולה בלי הרף!

13	מיליון ל"י	-	ג-30.11
13	"	-	ג-31.12
16.6	"	-	ג-1.1
23	"	-	ג-2.29
33	"	-	ג-4.30

ההשקפה הזו בקרא "חשבון מנינג", על שם הפקיד האמריקני המטפל בזה, והוא מופיע משני צדי המאזן. והוא עולה ככל שאנחנו מקבלים יותר עודפי מזון, ספרים, מענק.

מקדמות למטסלה. פה ישנן הלוואות בלידות ישראליות בקשר עם הוצאות הבטחון. זה כולל חשבונות דביטוריים רגילים, כלומר, הלוואות מיוחדות העוברות לחשבון החשב הכללי; הלוואות בקשר עם קרן המבון; והלוואות בקשר עם מלוות למוסדות כספיים.

חשבונות מטסלה אחרים. זוהי הלוואה שנתנו בקשר עם המענק לעודפי הוצרת החקלאית, למימון מחסני מזון ומחסני סרוד העבודה. פה מתחבר העניין אל "חשבון מנינג" עם מימון המחסנים.

התחייבויות המטסלה לפרעון חובות הבנקים - זה עניין של הפרשים כינינו.

ד. הורכיז:
התחייבות האוצר בקשר להלוואות לתקציב הפיתוח. האוצר קיבלנו כלפנינו התחייבות, ואנחנו קיבלנו התחייבות כלפי מוסדות בנקאיים, בלתיים שתחנו את החשבון הזה כאשר של בנק ישראל לאוצר, זה סידור שקיים כבר כמה חדשים, וזה הולך יפה מאוד. הסכום גם אילנו גדול, ואין לזה שום השפעה סמטית.

פ. חזני:
מה פירוש: סטרי התחייבות של המסלה - 7 מיליון ל"י.

ד. הורכיז:
המסלה חייבת לתת לנו, למי חוק בנק ישראל, 10 מיליון ל"י, שלושה מיליון ל"י היו רווח של הבנק בשנה העברה, שבאור בנק, ואנחנו מקולים שהשנה הרווח יהיה 5 מיליון ל"י. אנחנו מתקבלים לפיטולי הסכום הזה הרבה יותר מהר מאשר חשבנו. יתרות מסבע חוץ של המדינה, למשל, היו מונחות בחו"ל בלי ריבית. עם ייסוד בנק ישראל, ביהלנו מו"ט עם הבנקים האלה והשבנו ריבית על "Fixed Deposits". יש לנו אמטרות לקבל את הכסף על-ידי הודעה של חודס מראש, והודעת הריבית, לא עסינו זאת. על ידי סידור זה אנחנו מרוויחים בכל שנה 1.5 מיליון ל"י. הבנקים בחו"ל מסלמים לנו 2% עד 5%. 5/4% מסלם לנו הבנק המכובר ביותר, בנק אוף אינגלנד. את הסייג הנמוך ביותר אנחנו מקבלים בשוויץ.

ז. סווייב:
מה הסיבה לגידול הפקדונות של מוסדות בנקאיים בחודס האחרון?

ד. הורכיז:
בגלל גידול אמצעי התשלום, נעשו הבנקים מאוד ציקרו יריים, ב-4 לח"ז הגיעו פקדונות ל-104 מיליון ל"י. (הם צריכים להחזיק - 65 מיליון ל"י). הסיבות לכך הן: במקצת - הרחבת האשראי, ובעיקר - המוניטיזציה.

ה. בר-יוסף:
פקדונות הציבור נפסדע ישראל ונכסבע חוץ, גם לזמן קצוב וגם עובר-וסב, היו בסוף ינואר 372.9 מיליון ל"י; בסוף אפריל - 397 מיליון ל"י. הפקדונות נכסבע חוץ היו בסוף ינואר - 30.9 מיליון ל"י; בסוף אפריל - 28.6 מיליון ל"י.

א. הרצפלד:
בגיד הבנק דיבר על הצורך בתקציב מאוזן ובהסדר האשראי. התקציב, כמידה שמביאים אותו לשולחן הזה, הוא מאוזן. והוא אמר בנשיפה אחת: מעלים את הסכר ומעלים את האשראי. אם אתה אוסר שכאשר מעלים את הסכר זה גורם לאבטלה, הרי זה לא רק גורם לאבטלה, אלא גם להפחתת הפיתוח. מה שאין כן לגבי האשראי, כותבים בעתונים על סזוקת האשראי, ואתה עצמך אמרת כי כמידה שאשראי קטור בייצור - אין לזלזל בו. אשראי לייצור הוא גורם מספיע על השוק, והוא יכול להביא לכך שלא תהיינה עונות שלמות שבהן יחסנו מצרכים חיינניים, דבר הגורם לעליית האינפלציה, ובסופו של דבר עולה לנו יותר.
אתמול דיברנו על חסכונן בבנקים, ולמדתי מזה פרק חשוב: כל הדבר הזה הוא בשביל הבנקים; לחוסך אין שום תועלת. אדם צריך להחזיק את כספו בבנק שלוש שבים, ואם הוא מוציא יום לפני כן, הוא מקבל רק 2%. אשר לא יספיקו לב לסלם את מט ההכנסה. לעומת זאת הוא יכול לקבל 4%-5% על ידי השקעת הכסף לשנה אחת.

הבנקים יכולים לתת את הכסף באחוזים יומך גבוהים או יותר בסוכים, וכמוכן שהם ירצו לתת תסורת אחוזים גבוהים.

ד. הורכיז:

הבנק אינו יכול לבחור. הוא יכול לעשות בכסף הזה רק מה שהאוצר מוסר לו לעשות. לאוצר חסר כפי לתקציב הפיתוח, מפני שהוא השתמש בחלק מיתרות הדולרים לתקציב הבטחון. והוא רוצה בדרך זו להשיג את החסר לו. זה מימון של האוצר בשטח הפיתוח.

א. הרצפלד:

אני בכל זאת רוצה לשאול אם אפשר בדרך זו להגדיל את האשראי.

ד. הורכיז:

השאלות האלה מכוונות להריסת הלירה הישראלית ולהטלת האחרייות לכך על בנק ישראל.

א. הרצפלד:

אבל יש לקצר את התיאוריה הזאת עם הסאלה אם לייצור או שלא לייצור. אתמול אמר שר החקלאות ק. לוז שנגדיל את הייצור ב-100 מיליון ל"י, ונקבל בערך 20% באשראי.

ד. הורכיז:

אינני מוכן להדמיס כסף לשם כך.

א. הרצפלד:

יש כן, יש להגיע למסקנה שאין אנחנו צריכים לייצור. כי אם אתה שולח אותי לליזבלום, אתה הופס את החקלאות. יודע אני שנהגדלת האשראי ישנם חסרונות. אבל יש לעשות את חשבון האקטיבה והפסיבה, ומתפלא אגף שלא עשית חשבון זה שלא באת למסקנה שהאקטיבה עולה על הפסיבה, כי אם אתה מפנה אותי לליזבלום, פירושו שמו שלא אוכל לייצור, או שמה שאייצור יעלה בפיסקס וב, ואז פירוש הדבר להעלות את השכר, ואז אי-אפשר שוב לייצור, שאי-אפשר לייצא. צריך לחשוב על כך. אני זוכר כי חשבת ללכת בדשך של הגדלת האשראי חודש חודש במיליון ל"י.

א. הורכיז:

הגדלנו בהרבה יותר.

הפ"י ב. גושי:

אני מציע להצטמצם בשאלות בעקבות הדו"ח.

א. בה"ח:

אני מציע לאחר שמיעת ההסכמים לדו"ח, לאפשר לחברי הוועדה לעיין בו, ולקיים ישיבה מיוחדת אשר בה נדון על כך.

הפ"י ב. גושי:

אני מסכים לכך, אבל אין זה מונע מאתנו לבצל את הזמן שבוותר לנו לשאלות בעקבות הדו"ח.

א. כהן:

ברורות לנו הסיבות הפוליטיות, הכלכליות, הפסיכולוגיות למצב זה. אבל לגבי האפשרות של הסקת מסקנות, הייתי מעוניין לדעת אם המחקר שלכם אינו יכול להקשות את השפעת מס ההכנסה ומבנהו על גידול כוח הקניה. לביקוש ישנן קטגוריות מסוימות. ישנן קטגוריות הרצויות גם לכם. אם ייבדק מבנה מס ההכנסה, יתכן שאפשר יהיה לגלות היכן הוא מעורר צריכה פראית ובלתי רציונאלית. נדמה לי שסמ ההכנסה במבנהו כיום מגביר את יכולת הקניה של רווקים וצעירים חסרי עומס משפחה, ומגדיל את עומס המס על בעלי המשפחות. צענני הייצור המקומי, שהם צרכנים יותר רצויים מבחינה זו. הפסוד של תוספת היוקר מס ההכנסה הקטין את עומס המס על מחוטרי משפחות, ואלה הם צרכנים בעיקר לא של מזון וייצור מקומי אלא של דברים שצריכתם אינה צעננה לגבי.

א. כהן: שאלתי השניה היא כאשר ליבוא, בעיקר יבוא משילומים, האם חקרתם את הבעיה הזאת מבחינת הסידרה שבה גדל הביקוש להון חוזר.

האם כשאתה מדבר על אינפלציה של ביקוש ואינפלציה של הוצאות, אין מקום לחקר מקומה של העליה וההוצאות על העליה וקליטתה בארץ (ההוצאות בחו"ל אינן מענינות מבחינה זו), בגידול כוח הקניה?
באיזו מידה התפתח מצבנו הענין של אשראי סלקטיבי. אינני חולק על צימצום האשראי - - -

ד. הורביץ:

אין צימצום. יש הרחבה בלתי פוסקת, הרחבה מוסתרת, מופרזת, ביחוד ב-1956.

א. כהן:

השאלה היא באיזו מידה היכולת שלנו להשפיע על אשראי סלקטיבי הביאה לתוצאות.

ד. הורביץ:

לשאלה בנוגע למס ההכנסה, יש הגיון בדברי סר כהן, אך לא מבחינת אינפלציה ודפלציה. מבחינה של אינפלציה ודפלציה אין מושג כמו תצרוכת רצויה או לא רצויה. הקריטריון הוא כמות ייצור יבוא. השאלה אם מס ההכנסה פועל באופן אינפלציוני או דפלציוני קורה רק בשאלה איך מסתמשים בכסף המושג על-ידי מס ההכנסה. אם המס הזה מוקפא, ההשפעה היא דפלציונית; אם מוציאים אותה כמות של כסף אחר נכנסה, ההשפעה היא ניטרלית; אם מוציאים יותר מאשר מכניסים, ההשפעה היא אינפלציונית. אם מוציאים את הכסף רוקים או בעלי מספחה, אין זה חשוב מבחינה של ההשפעה האינפלציונית. זה חשוב מבחינה סוציאלית, במובן הכלכלי עומדות כל הסחורות והשירותים מול כל כמות הכסף, בלי מבחנה.

לשאלה השניה: השפעת השילומים על הביקוש להון חוזר. אותנו אין זה מענין אם דבר זה בא בגלל השילומים או בגלל הרחבת הייצור מסעק. עם הרחבת הייצור, בדרך כלל, יש צורך בהתאמת ההון החוזר. סר ברנשטיין, למשל, בדעה שיש להגדיל את ההון החוזר רק במידה שיש חסכוניות ולא על-ידי יצירת כסף, ויש לעשות זאת אפילו אם זה יפגע בייצור, מפני שהנזק של הרחבת אמצעי התשלום הוא יותר גדול מאשר הפגיעה האפשרית בייצור. מבחינה זאת לא הלכנו בדרך זו. הרחבת הייצור והרחבת האשראי הלכו בד בבד, עם זה שהרחבת האשראי היתה מופרזת באופן מוחלט, ובגק ישראל ובגידו ראויים לנזיפה חריפה, אם לא לחשוב שועדת הכספים היא אוסף של אינטרסנטים אלא ועדה של אנשים החושבים על אינטרס המדינה. מבחינה ראויים לנזיפה על שהרחבנו את האשראי יותר מאשר גדל הייצור.

עליה ואינפלציה. במידה שהעליה מלווה באמצעים, נאותה כמות של אמצעים הנחוצה לכלכלתה, אין לה השפעה אינפלציונית. במידה שהעליה דורשת לכלכלתה אמצעים גדולים מאלה המלווים אותה, הרי ברור שזה הוא אחד הגורמים האינפלציוניים.

אשר לאשראי סלקטיבי, מבקש את סר כהן לקרוא בעמ' 196 של הדו"ח, שם יש טבלה מפורטת בדיוק בכמה גדל האשראי לחקלאות ולתעשייה, ובכמה הוא ירד בשטחים אחרים. זוהי תוצאה של הכוונת. האשראי.

י. כהן:

האם כבוד הנגיד מאמין כי אמצעים מוניטאריים כשלעצמם ובתור אמצעים יחידים יכולים לעזור אינפלציה? והאם אין הוא חושב ששימוש אורתודוכסי באמצעים מוניטאריים במצב של אינפלציה, כשכל הסדיניות

י. כדר:

הפלכלית וכל הגורמים האובייקטיביים הם אינפלציוניים, יכולה להביא לתוצאות הפוכות?

נגיד הבנק הזכיר שלוש המלצות לסניעת אינפלציה. בדו"ח מנוכסר היו 13 המלצות. גם הסיבות לאינפלציה שהוזכרו באותו דו"ח, היו יותר מאשר שלוש. האם נגיד הבנק התיאש מן האמצעים האחרים? מכל מקום, מה דעתו על יתר ההמלצות והסיבות לאינפלציה אשר עליהם דיבר באותו דו"ח?

נגיד הבנק דיבר הרבה על הצורך במטבע יציב, נבד הרחבת האשראי, וכו'. מה הוא חושב על תופעה שאינה יותר נדירה מאשר תוספת יוקר כללית במדינה, והיא: תקציב גמיש במאה אחוזים. במדינת ישראל קיים כיום תקציב שאינו מוגבל, כביתר המדינות, על-ידי החלטות תקציביות אשר נקבעות מראש, בתחילת שנת התקציב. קיים אצלנו מצב שמוציאים כל מה שרוצים להוציא, לפי תקציב ולא לפי תקציב, ואם יש צורך - לפי תקציבים נוספים. מהי הפונקציה של מסים ושל העלאת המסים במצב כזה?

האשראי גדל בכמה צורות: רידיסקונט בלירות ישראליות, רידיסקונט במטבע חוץ, תיקוני נפח, הקלות וכו' - אינני רוצה לסנות את כל הצורות. הייתי רוצה לבקש ממך הורכיז שיתן לנו את הפירוט, במקום לפי ענפים - לפי סקטורים.

ד. הורביץ: אינני יודע זאת. מושג כזה אינו קיים אצלנו.

י. כדר: אבל הוא קיים במדינה. אני נאלץ לחשוב שכ-95% מהאשראי הנוסף שניתן במשך השנתיים האחרונות, ניתן למה שקוראים הסקטור ההסתדרותי, הסקטור הקואופרטיבי, וכו'. והייתי סרוצה מאוד לו נגיד הבנק היה יכול לסטור לנו משהו בענין זה.

ד. הורביץ: אתחיל מהשאלה האחרונה. האשראי לא ניתן לפי המלצות המסשלה אלא לפי החלטה אוטונומית של בנק ישראל. יש אמנם ועדה מיעוט, אשר מורכבת משני גי שלוש מוסדות: בציג בנק ישראל, מר בר-יוסף, ג"כ משרד החקלאות וג"כ הסוכנות. אבל אין אנחנו נותנים אשראי לפי יחידות, כי לו היינו עושים זאת, היינו מסתכנים באותה מחלה אשר בה נגע ד"ר כדר, שהייתי קורא לה אנגינה סקטורית. אנחנו נותנים אשראי לפי יכולים. אם אנחנו קובעים, נאמר, לכותנה 90%, כי אז בשיעור זה מקבל זאת מר מור, אם הוא מגדל כותנה, ומקבלת "ייצור ופיתוח" או כל פי שמגדל כותנה. הוא הדין לגבי בוטנים. אנחנו קובעים זאת באופן כללי, מבלי לדעת מי יקבל זאת. כך, למשל, אנחנו קובעים את האשראי למועצה לשיווק פרי הדר - שהיא אחר הקליינטים הגדולים שלנו - לפי מספר התיבות. אנחנו מצמידים את האשראי לקריטריון אובייקטיבי של ייצור ממשי, וכשאנחנו מחליטים על כך, אין אנחנו יודעים לסי הוא יינתן. זוהי שיטה שכל בנק מרכזי הולך בה, והיא שיטה בריאה.

יש אשראי במטבע חוץ, ליבוא חברים בשביל ייצוא, רובו הגדול הולך לתעשייה הפרטית. לגבי חלוקת אשראי זה יש קריטריון אובייקטיבי: אנחנו מקבלים מהמפקח על מטבע חוץ את סכומי רשיונות היבוא שניתנו, ואנחנו נותנים אחוז מסוים מזה. וזאת - תמורת שיעבוד תמורת הייצוא בדולרים. יש לנו גם שיטה של פתן אשראי על אקצפטים. כל יהודי המביא אקצפט על סחורה שמכר בחו"ל במטבע חוץ, מקבל סיד עשרים גרוש לדולר.

ד. הורביץ:

אף פעם לא עשינו ניתוח לפי סטודיום,
אבל אני בטוח כי לו עשינו זאת, כי אז
כל החשדות של ד"ר נדר היא מתפזרים, אני לא מוכן לשנות זאת באופן
פרינציפיוני, מפני שאינני מוכן לנהל את חלוקת האשראי לפי סטודיום.
סטודיום, זהו מושג פוליטי. ואנחנו נשמרים מכל התערבות בעניינים
פוליטיים, כמו סנזיטורה. חוץ מאשר על דברים גלובאליים, אם יש
צורך בהחלטות לגבי ספלים מסוימים, אני מחליט על כך בעצמי.
וסוכר להיות אסון לנגיד הבנק, שלא יהיה לו משוא פנים. אם לאו,
אין לזה תרופה. אי-אפשר בבנק מרכזי להעמיד קומיסארים משלנתיים
מעל לראשו של נגיד הבנק.

ה. ברט:

זה ישנו בחוק.

ו. הורביץ:

המועצה המייעצת והוועדה המייעצת אינן
מחליטות על דיסקונט. הן מיעצות לנגיד
הבנק באשר לסריציות, אבל לא באשר למקרים נודדים. על נגיד הבנק
סוסלת האחיות הזאת, ועליו לצאוב לכך שהבנק יתנהל בלי משוא פנים
ובלי אפליה משלנתית.

ז. גורביץ:

אני מוכרח להפסיק את הדיון הזה נכשין
בו באחת מישיבותינו הבאות.

אני רוצה לפרוע חוב לוועדה, אשר דחיתי
אותו מסנע לשבוע, ואני מבקש למסוד הודעה לוועדה.

כסיום הדיון בכנסת על חוק התקציב מס'
2 הקטן בחוק יהג-הסגן, אמרתי בתשובה לדברי הממתייגים כי הנבי מדוכא
מהחזון המודד שחבשי הכנסת המציעים הצעות העשויות לרוקן את החוק
מכל תוכן - מצביעים אחי כך בעד החוק.

דברי אלה עוררו מורת רוח, שבאה לידי ביטוי
בשבטי חבר הוועדה מר ז. סוזיב, עם פתיחת ישיבת ועדת הכספים למחרת היום
הישעתי אז לוועדה כי הנבי מבקש להשהות תשובתי, למען אוכל לשקול
כשעתי אם נהנתי כשורה ואם לאו. לצערי השתהה העניין למעלה מן הסידה,
מבקש על כך סליחתם של חברי הוועדה.

לגוף העניין, משבחנתי את עצמי אם הייתי
שטא כיושב ראש ועדת הכספים לומר אשר אמרתי - הגעתי לכלל מסקנה כי
הנכחי היתה סבועה במידה גדושה בחותם השקפותי האישיות, שעה שמלאתי
שלשות בשם ועדת הכספים. אמרתי דברי: אני סבור שעסקן ציבורי אף הוא
כסס מורה עוסק בחינוך בכל הופעותיו הציבוריות (בסוגריים אומר: לא רק
הצינטיטיות) וכלל בידינו כי פיו דלבו צריכים להיות שורים (זה
אמנם חל על כל אדם, אך הסדור בפעם בעסקני ציבור). הנבי סבור כי
קשה מאוד לחנך ציבור אם אדם מנייט כל יכולתו למען הוכיח שהחוק הוא
שע סאנר - ולאחר מכן להצביע בעדו, אני מבין כי למסתייג יכולים להיות
ניסוקים סיוחדים לנהוג כך ביחס לחוקים מסויימים, ואולי חוק התקציב
מס' 2 - הוא אחד החוקים האלה. אולם כמקרה זה הרי המוצא הסוגי ביותר -
לפי ענינת דעתי - לא להכניס הצעות מנוגדות, ולהצביע בעד החוק תוך ססירת
הישעה סתאית. המהלך הזה עדיף בעיני לאין ערוך מבחינה חינוכית.

אולם אין לי כל בטחון שזו גם דעתו של הרום
בוועדת הכספים, אשן על השקפתו הגינותי בדיון שהתנהל בכנסת על שני
החוקים - חוק יהג-הסגן וחוק התקציב מס' 2 - וכאן מתעוררת שאלת התחום

היו"ר י. גוריי:

בין השקפותיו האישיות של יו"ר ועדה פרלמנטארית לבין ההצנה על דעת הדוב בוועדה יתכן כי עברתי תחום זה - אני אומר: יתכן, כי לא חשבת לנכון לנחון את הנעיה בטורום הקואליציוני של הוועדה ולהעביר בדרך זו את הענין לפסים נלתי רצויים.

אם כה ואם כה הריני סודה כי טענתו של חבר הכנסת סוזייג איבה מסוללת יסוד. היה לו גם יסוד לחשוב כי לפי המקובל היתה סיעתו זכאית אפילו להערכה על הצבעתה בעד החוק על אף אתנודותה החריפה לתכנו. אולם אם לא יכולתי לעשות זאת בניגוד להשקפותי האישיות כאשר הסברתי אותן - היה מן הרצוי להסנע מלסתוח ביקורת חריפה על התנהגות הסתייגים, ביחוד אם לא היה לי הבטחון שאני מבטא לפחות דעת הרוב בוועדת הכספים.

בגני מצטער על כך, וסקולי אלה ישמשו

לי קו סנחה בעתיד.

ש. שיינ
דובר על כך שנקיים דיון, לא בקשר עם ההודעה, אלא בקשר עם התנהגות של כל המסעות והודעת היו"ר. הוחלט שנקיים כאן דיון על דרך התנהגותם של בחסדים בדיון שהיה במסך החודש.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.